MUSTAVARIKSEN (*Corvus frugilegus*) PESIMÄYHDYSKUNTA LIMINGAN MUSTAVARISPUISTOSSA V. 2022

Raportti Limingan kunnan Kunnallistekniikan liikelaitokselle 10.08.2022 [päivitetty 26.08.2022]

Albus Luontopalvelut Oy (2677209-2)
Takavainiontie 9 B 14, 90560 Oulu
Sähköposti: panu.valimaki@albusluontopalvelut.fi
Puhelin: +358 44 241 7594
www.albusluontopalvelut.fi

Sisällys

1 JOHDANTO 3
1.1 Mustavaris (*Corvus frugilegus*) 3
2 LUONTOSELVITYKSEN TOTEUTTAJA 3
2.1 Työryhmä 3
3 TYÖN SISÄLTÖ JA MENETELMÄKUVAUKSET 4
3.1 Tarkasteltava mustavariskolonia v. 2022 4
3.2 Maastohavainnointi 4
4 MAASTOHAVAINNOT 5
5 JOHTOPÄÄTÖKSET 5

Liitteet: e-Liite 1. Mustavariksen asuttamat puut v. 2022 (.xlsx)

Maastotyöt: Teppo Mutanen

Raportointi: Panu Välimäki, Teppo Mutanen, Netta Keret & Albus Luontopalvelut Oy

Karttapohjat: Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelu (https://www.maanmittauslaitos.fi/asio-verkossa/avoimien-aineistojen-tiedostopalvelu)

Kansi: Mustavaristen (*Corvus frugilegus*) pesiä Limingan mustavarispuistossa 31.5.2022

1 JOHDANTO

Albus Luontopalvelut Oy toteutti Limingan kunnan kunnallistekniikan liikelaitoksen toimeksiannosta Limingan kuntakeskuksen itälaitaan sijoittuvan mustavarispuiston (ks. **kuva 1**) mustavarisyhdyskunnan pesimäkannan nykytilan arvioinnin v. 2022.

1.1 Mustavaris (*Corvus frugilegus*)

Mustavaris pesii yhdyskuntina laajojen peltoaukeiden laiteilla. Suomessa lajin ensisijaiseksi elinympäristöksi on luokiteltu erilaiset puistot, pihamaat ja puutarhat (*Ip*) ja toissijaiseksi elinympäristöksi viljelymaat (*Iv*) (https://laji.fi). Mustavaris on Suomessa arvioitu elinvoimaiseksi (LC), joskin Pohjois-Pohjanmaalla alueellisesti uhanalaiseksi (ALU). Tämän lisäksi laji lukeutuu EU:n ns. lintudirektiivin (2009/147/EY) liitteen II/2 lajeihin, joiden sisällyttäminen jäsenvaltioissa metsästettäviin lajeihin edellyttää erillistä lupaa (mustavaris ei kuulu metsästettäviin lajeihin Suomessa).

Mustavaris on aikaisemmin pesinyt runsaslukuisena Limingan kuntakeskuksen laiteilla lajin pesimisalueeksi varatussa mustavarispuistossa. Viime vuosina kanta on näyttäytynyt taantuvana, ja joinain vuosina koko kolonian säilyminen on vaikuttanut kyseenalaiselta.

2 LUONTOSELVITYKSEN TOTEUTTAJA

Albus Luontopalvelut Oy on luontoselvityksiä ja -vaikutusarviointeja sekä biologisia määrityspalveluja toteuttava yritys. Vastuuhenkilöt ovat osallistuneet luontoselvityksiin sekä selvitys- ja raportointikäytäntöjen kehittämiseen yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa 20 v. ajan.

2.1 Työryhmä

Pääsuunnittelija Panu Välimäki (FT, eläinekologia, v. 2007) omaa 20 v. kokemuksen ekologisten tutkimusten suunnittelusta, näytteenotosta ja biologisten aineistojen analysoinnista [Erityisosaaminen: hyönteiset (erit. perhoset)]. Hän on julkaissut kymmeniä yksittäisiä lajeja tai ekosysteemien toimintaa käsitteleviä artikkeleita erityisesti hyönteisiä koskien, toiminut valtakunnallisessa perhostensuojelutoimikunnassa (v. 2001–) ja osallistunut tässä toimessa perhosten uhanalaistarkasteluihin (v. 2010, 2019) ja erityisesti suojeltavien lajien esityksiin. Hän on osallistunut kymmeniin perhos- ja kovakuoriaislajien esiintymis- ja elinpaikkavaatimusselvityksiin, jotka vaativat ensisijaisen kohteen tuntemisen lisäksi laajaa kasvilajintuntemusta ja kasvistoon perustuvan elinympäristökuvauksen soveltamista. Hyönteisosaamistaustan lisäksi hän on toteuttanut kaavahankkeiden näkökulmasta merkityksellisten muiden eläinten sekä kasvilajien esiintymisselvityksiä. Lajintuntemusosaamistaan hän on kehittänyt kasvien osalta Oulun yliopiston määrityskursseilla sekä laboratoriossa että maastotöissä. Luontoselvitysten ja niiden projektihallinnan lisäksi hän on osallistunut luontoselvitys- ja raportointikäytäntöjen (mm. linnustoselvitykset) kehittämiseen ja erilaisiin sidosryhmätöihin.

Suunnittelija Netta Keret (FM, eläinekologia, v. 2013) omaa 10 v. kokemuksen ekologisten tutkimusten suunnittelusta, näytteenotosta ja aineistojen analysoinnista mm. Oulun yliopistossa [myös Univ. of Haifa, Israel; Central Queenslands Univ., Australia], minkä lisäksi hänellä on aiempi ammattikorkeakoulututkinto [tradenomi (tietojenkäsittely), 2002] (Erityisosaaminen: ekologiset vuorovaikutukset, paikkatietoanalytiikka). Hän on tutkinut

hyönteisten kykyä ja tapoja sopeutua muuttuviin ympäristöolosuhteisiin (ilmastonmuutos ja ihmislähtöiset suorat ympäristömuutokset) sekä hyönteisten ja hyönteissyöjälintujen vasteita ravintoketjun eri tasojen välisten vuorovaikutusten ja ekosysteemitoimintojen muutosherkkyyden selvittämiseksi. Lajintuntemus- ja näytteenotto-osaamisen näyttönä hän on toiminut mm. selkärangattomien eläinten tunnistuksen ja pyyntimenetelmien opettajana Oulun yliopiston laboratorio- ja kenttäkursseilla 2017–2021. Luontokonsulttina (2017–) hän on osallistunut kasvi-, lepakko- viitasammakko- ja liito-oravakartoituksiin, kovakuoriais- ja perhosselvityksiin sekä pyyntiaineistojen käsittelyyn.

Suunnittelija Teppo Mutanen on yrityksen perustajia (v. 2011) [Erityisosaaminen: selkärankaiset eläimet (erit. linnut, lepakot, sammakkoeläimet), selkärangattomat eläimet (erit. nilviäiset, kukkakärpäset, sudenkorennot)]. Teppo on pitkän linjan aktiivinen lintu- ja hyönteisharrastaja ja yksi Oulun Pesimälinnusto -kirjan kirjoittajista. Hän mm. toimi päävastuullisena konsulttina Hailuodon kiinteän yhteyden luontovaikutusarvion v. 2017 pesimälinnustoselvityksissä ja vastasi sekä maastotöistä että havaintojen raportoinnista. Lisäksi hän on osallistunut aiemmin Oulun seudun mustavarisyhdyskuntien inventointeihin ja julkaissut kuusi yleistajuista lintutieteellistä artikkelia v. 1995 alkaen. Lintujen lisäksi hän on perehtynyt kasveihin, sieniin, lepakoihin, sammakkoeläimiin, nilviäisiin ja eri hyönteisryhmiin. Näiden ryhmien osalta hän on ollut vastuullisena konsulttina yhteensä 27 luontoselvityksessä [luontotyypit: 1, hämähäkit: 5, sudenkorennot: 4, sammakot: 9, linnut: 6, lepakot 1].

3 TYÖN SISÄLTÖ JA MENETELMÄKUVAUKSET

3.1 Tarkasteltava mustavariskolonia v. 2022

Tarjouspyynnön mukaisesti tarkasteltava mustavariskolonia käsitti Limingan kuntakeskuksen itälaitaan sijoittuvassa mustavarispuistossa (**kuva 1**) pesivän kannan. Lähtökohtaisesti selvityksessä arvioitiin mustavarispuistossa esiintyvän kolonian nykytilaa v. 2022.

3.2 Maastohavainnointi

Mustavariksen pesimäkausi ajoittuu huhtikuun lopulta kesäkuun alkupuolelle jatkuvalle jaksolle. Vanhat pesät säilyvät vähintään osittain pesimäyhdyskunnassa useamman vuoden. Linnut kunnostavat ja asuttavat osan vanhoista pesistä uudelleen. Yksittäisiä pesiä on tavallisesti useampia yhdessä puussa (< 10 pesää / puu). Vanhojen pesien sijoittuminen koloniassa kuvaa vähintään jollakin tasolla lajin aikaisemmin käyttämää osaa pesimäpuistosta.

Edellä mainittujen tietojen perusteella selvityksen tulkittiin edellyttävän sekä vanhojen pesien laskentaa ja merkintää ennen pesimäkautta (08.03.2022; 8 h; Teppo Mutanen) että erikseen pesimäkaudella toteutettavaa varsinaisen pesivien parien määrän ja pesien sijoittumisen tarkastelun (31.05.2022; 8 h; Teppo Mutanen). Laskennoissa kaikkien pesien sijoittuminen talletettiin runkokohtaisena pesien lukumääränä 2 m × 2 m tarkkuudella (ETRS-TM35FIN-koodinaatisto) ja pesien asutustilanne tarkastettiin toisella maastokäynnillä kiikaroimalla ne ensimmäistä kartoituskertaa yksityiskohtaisemmin haudontavaiheen loppuvaiheessa, jolloin osa pesistä oli siirtynyt jo pesäpoikasvaiheeseen.

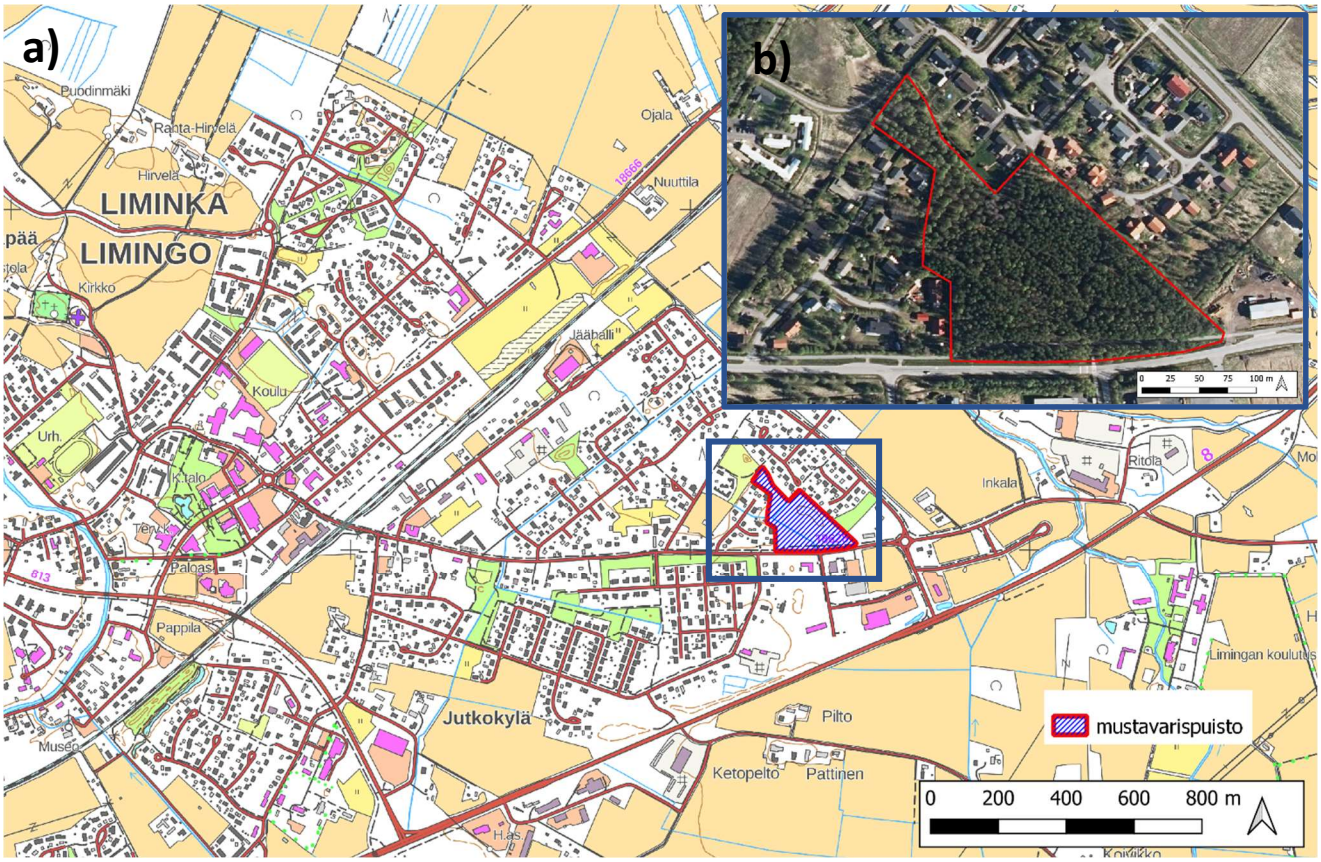

Kuva 1. Mustavariskartoituksen kohteena olevan Limingan mustavarispuiston (a) sijoittuminen kunta-keskuksessa ja (b) yksityiskohtaisempi kuva puiston rakenteesta ja sijoittumisesta kaava-alueelle.

4 MAASTOHAVAINNOT

Maaliskuun toisella viikolla tarkastelualueelta löydettiin yhteensä 127 aikaisempaa mustavariksen pesää, jotka sijoittuivat 42 erilliseen puuhun tarkastelualueen kaakkoiskulmalla (vaihteluväli 1–10 pesää/puu; moodi: 1 pesä/puu; mediaani: 2 pesää/puu) (ks. **kuva 2**).

Toukokuun lopulla tarkastelualueelta löydettiin yhteensä 199 mustavariksen aktiiviseksi tulkittavaa pesää, jotka sijoittuivat 48 erilliseen puuhun [41 mäntyä (*Pinus sylvestris*) ja 7 koivua (*Betula* sp.)] tarkastelualueen kaakkoiskulmalla (vaihteluväli 1–13 pesää/puu; moodi: 2 pesä/puu; mediaani: 3 pesää/puu) (**kuva 2**).

Pesimäkannassa ei havaittu merkittävää viimeaikaista muutosta, pois lukien pesimisalueen lievä kaventuminen sen länsi- ja etelälaidoilla (**kuva 2**).

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Limingan mustavarispuistossa elää edelleen elinvoimainen mustavarisyhdyskunta, mikä pesii laajuudeltaan lähes aikaisemmalla alueella. Yhdyskunnan yksilömäärä vaikuttaa runsastuvalta eikä puiston rakenteessa havaittu mustavarikselle kielteisiä muutoksia. Yksilömäärän nykyistä tarkempi arviointi edellyttäisi viikon seurantaa piilokojusta. Pesimisalueen länsi- ja eteläosan kaventuminen on

yhdyskunnan yleisen runsastumisen perusteella tulkittavissa ensisijaisesti satunnaistapahtumaksi, mikä ei viittaa puiston laadun heikkenemiseen mustavariksen elinympäristövaatimusten näkökulmasta.

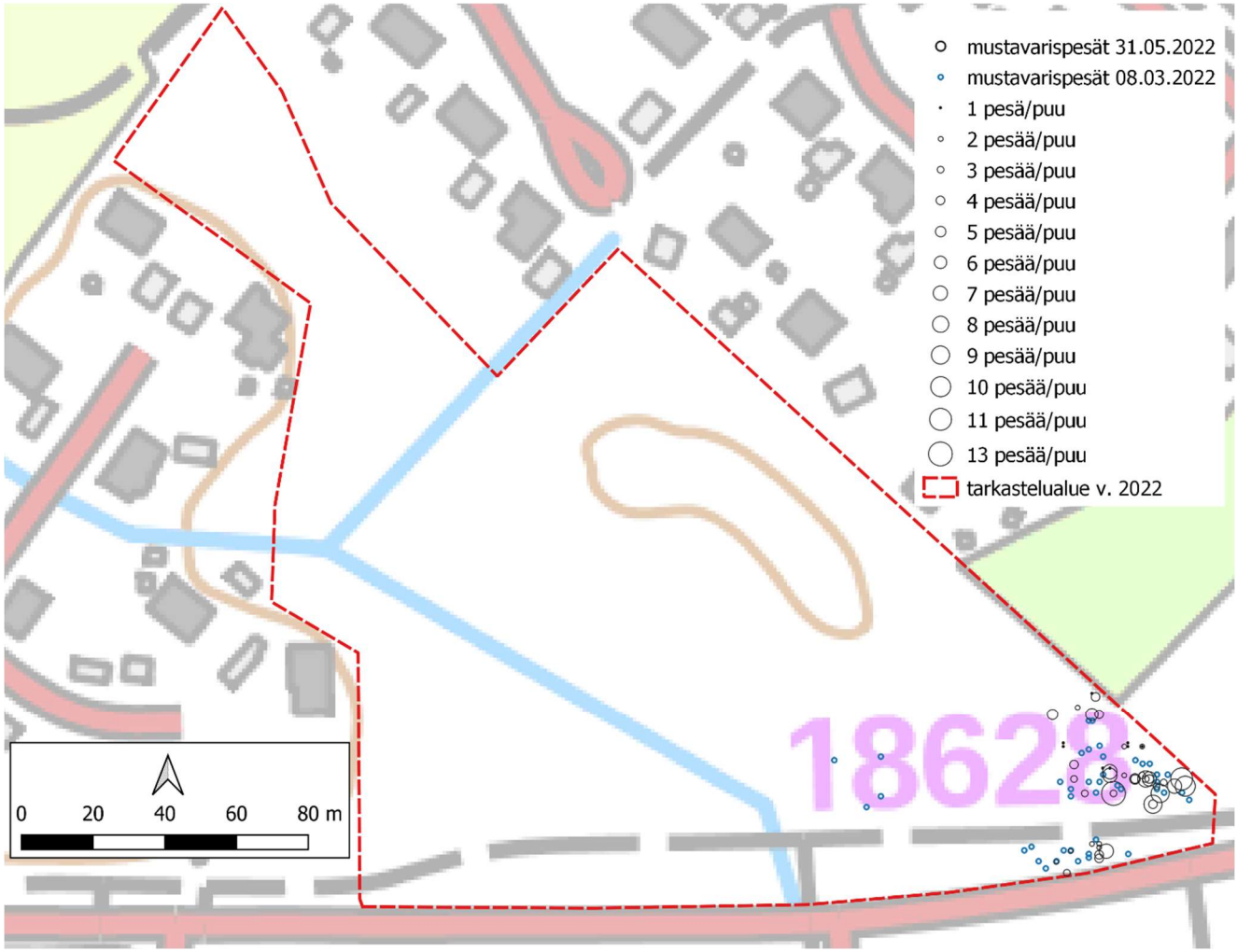

Kuva 2. Limingan mustavarispuiston tarkastelualue sekä alueelle sijoittuneet ennen v. 2022 pesimäkautta kartoitetut aikaisemmat mustavariksen pesäpaikat sekä lajin v. 2022 käytössä olleiden pesäpuiden sijoittuminen ja ko. puissa pesineiden mustavarisparien runsaus.